

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefronktrana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrlet Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelek, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Po otvoritvi.

Ko smo otvorili delavci svoj lepi dom na Miklošičevi cesti, nam je bilo ko potniku, ki je brodil dolgo zdaj tu zdaj tam, pa je stopil enkrat na suho pod streho in sicer pod lastno.

To je kraj, kjer bo prijetno bivati, smo si rekli, in nihče nam po pravici ne more tega doma vzeti. Miren je ta dom, zaupanje vlada v njem, duh tovarštva se po njem razliva, dasi so v njem različne hišne stranke. Ljudje so različnega mnenja, pa se vseeno razumejo. Različnega mnenja, ker imamo pamet, razumemo se pa zato, ker imamo ljubezen. Razum ločuje, ljubezen združuje. Razum napihuje in tako ljudi še bolj razdvaja, ljubezen stori človeka ponižnega, da drgeta pred skrivnostno Resnico, pa zato dá vsakemu rad prav, kjer vidi, da se njegov brat le količkaj približuje Resnici. In v našem domu vlada ljubezen in Bog da, da bi zrastle v velik plamen, ki bo objel vse delavstvo.

Nekaj imamo vsi slovenski delavci že skupnega, svoj delavski dom. To je veliko, ako ni mogoče največ. Pod eno streho se bomo privadili praktično delati skupaj za en cilj, se bomo spoznavali lice v lice, ne samo, kaj mislimo in kakšnega naziranja smo — to vemo že zadosti iz shodov, časopisov in govorov ter člankov — ampak v prvi vrsti, kaj vsak od nas velja v resnici, ali je mož ali pa slapa, pošten ali dvoličnež in koritar, pa naj nosi belo ali rdečo pentljo. In to je prvo za delavstvo: da ga vodijo ljudje, ki odkrito mislijo in delajo za njegov blagor, ne pa za svoj pod krinko tega ali onega programa.

Krščanski socialisti smo bili od vsega početka enoglasno za to, da se v palači Delavske zbornice nastanijo vse slovenske delavske strokovne organizacije ne samo iz praktičnih razlogov, ampak v prvi vrsti zato, da se zastopniki delavstva od desne do leve čimbolj vidijo, drug na drugega privadijo in se polagoma začutijo kot ena družina v praktičnem delu, ki je v svojih rezultatih in ciljnih eno in isto: priboritev enakopravno-

sti delavskemu stanu, da se uredi človeška družba na podlagi poštenega dela.

Kadar ljudje stopijo skupaj in se pošteno drug drugega ogledajo, vidijo, da niso tako črni, kakor si drug drugega predstavljajo skozi povečevalno in izpakujoče zrcalo časopisa, knjige in govorniškega odra, ki se žal tako pogosto izrabljajo v demagoške in osebne svrhe. Tudi mi bomo v skupnem praktičnem delu za blagor bližnjega (in to je, gledano v dno stvari, vse naše socialno, organizacijsko, strokovno delo za zatiranje in ponižanje) spoznali, da smo na koncu koncev vsi kristjani, vsi dediči evropske krščanske kulture, vsi prepojeni od onega npravstvenega ideala. Tako bodo počasi padli predsodki materialistične, liberalne, ateistične lažiizobrazbe, s katerimi je nekrščanski velekapitalizem okužil svoje sužnje, delavce. Vsi bomo spoznali, da je nemogoče rešiti bedno in tlačeno človeštvo brez Kristusa, da se brez njega poderejo vsi ideali humanitete, solidarnosti proletarcev vsega sveta in bratstva, ako iz njegovega nauka in božanstvenega življenja ne črpajo večne sile. Kristus je dober, je blag in zmaga po ljubezni. Kako bi mi ne pridobili svojih bratov, s katerimi delimo isto usodo, če jim izkazujemo ljubezen, gremo mednje in ravnamo z njimi kakor je Kristus ravnal z onimi, katere so judovski velikaši zaničevali kot zavrzence!

Nov čas se bliža, obliče zemlje se izpreminja in na človeštvo pada vedno svetlejša luč iz nebes. Ključ nas k apostolstvu, k delu za združitev človeštva, k žrtvam ljubezni. Ne smemo se več ločevati po nepristopnih jarkih in okopih, ampak trkati na srce vsakega, mu govoriti kakor Pavel v njegovem jeziku in pojmihi, sezuti starega »buržujskega«, od predsodkov doseganje razredno-kastovske družbe zaslepljenega in zaprtega človeka in obleči novega. To je veliko oznanilo!

Novi dogodki.

Državni proračun.

Posamezna ministrstva so baje že sestavila proračun za svoje resore. Skupno bo proračun pregledal še ministrski svet. Pravijo, da bo letošnji proračun nekaj manjši od prejšnjih.

Spremembe v zunanjem ministrstvu.

Zastopnik zunanjega ministra dr. Kumanudi je premestil več uradnikov v zunanjem ministrstvu in pri naših poslastištvih v Berlinu, Bernu, na Dunaju in Reki.

Verski zakon.

Ze od prevrata sem ima naša država različne zakone o verstvih. Dočim so novi kraji prinesli s seboj avstrijsko, ogrsko, črnogorsko zakonodajo, so srbski kraji imeli svojo. Nešteto konferenc in predlogov je bilo že za novo verstveno zakonodajo, vendar do pravega rezultata ni prišlo. Po 6. januarju t. l. stvar hitreje dozoreva. V ministrstvu za vere je pripravljen osnutek zakona, ki bo določal razmerje med državo in cerkvami oziroma verami. Pri ministrstvu za vere, dalje pri ministrskem predsedniku in na dvoru so bili v tej zadevi zastopniki katoliške in pravoslavne vere kakor tudi izlama in izraelitov.

Redukcije in plače.

V prvih dneh po sestavi sedanje vlade se je mnogo govorilo o redukcijah

državnih uslužbencev, zlasti onih, ki nimajo prave kvalifikacije in ki so prišli na svoja mesta zgolj po politični protekciji. Govorili so, da bo reduciranih skoraj tretjina uslužbencev. Sedaj poudarjajo, da ne bo tako hudo.

Zadnjič smo poročali, da bodo drž. uslužbenci dobili višje prejemke. Povišek naj bi znašal od Din 200 do Din 700. Železniško ministrstvo pravi, da se na prometno osebje ti poviški ne nanašajo in da so take vesti sploh preuranjene.

Redukcija ministrstev.

Poleg drugih novih zakonov se pripravljata sprememba vrhovne državne uprave. Med drugimi bodo pri tem zakonu reducirali število ministrstev od 18 na 12. Kačera ministrstva bodo ukinjena, točno še ni znano.

Zbližanje z Bolgarijo.

Meja med našo državo in Bolgarijo je bila že nad eno leto zaprta. Zaprla je mejo naša država radi ponovnega vpada bolgarskih komitašev v naše ozemlje. Sedaj se vrše v Pirotu pogajanja med našo in bolgarsko delegacijo, da se obojestransko napravijo primerne koraki za varnost ozemelj in za otvoritev meje. Delegaciji sta se pristržno pozdravili. Splošno se vidi v teh pogajanjih začetek boljših odnosov med našo državo in Bolgarijo.

Položaj viničarjev obupen.

Slamnjak pri Ljutomeru.

Iz vseh krajev prihajajo obupna poročila o posledicah letošnje hude zime. — Kmetje povdarjajo, da so najbolj oni prizadeti, ker je zmrznilo veliko živine, posebej pa poljski pridelki: repa in krompir. Povsod se naglaša vsestranska potreba pomoči, ako se hoče odstraniti še večja gospodarska škoda, ki bo nastala šele radi posledic zime v poznejšem času. Nikakor se ne sme omalovaževati kmetijski stan. Če je danes kmet v tako usodnem položaju, v koliko slabšem položaju mora biti potem kmetijski delavec, predvsem pa viničar.

Viničar je tudi oral, kopal, sejal in sadil, se dejanski mučil mnogo več, kakor kmet, ker njemu služi v pomoč vprezna živina in delavci, viničar pa je za najtežje delo navezan edino le na svojo telesno moč. Od vsega dela in truda, pa so viničarji za zimo ostale ponajveč le bore drobtinice od tistega, kar je zemlja rodila kot sad njegovega dela. Par košev krompirja ali korenja, morda še kak merik koruze je imel. Če še kravico, ki je kot znano najboljši recept zoper revščino, in če je zaklal kako prase, to je vse s čimer naj se viničarske družine čez zimo preživijo. Zdaj pa, ko je zima vzela in uničila še to edino rezervo živeža, bodisi, da je zmrznil krompir, ali da bo viničar moral radi zime zaklati edino kravico, je pa nastal položaj najobupnejši. Kdo bo viničarju pomogel v tej stiski? Kdo mu bo dal semenskega krompirja, kdo vsaj denarja posodil, da si izgubljeno živinčice spet nadomesti? Nihče! Ne poznamo dobrotnika, ne zanašamo se na nobeno uspešno pomoč, ker če bi tudi tozadevno viničarji vse ukrenili, nastanejo končno le pomisleki, ali bi se pomagalo ali ne, ali je viničar sploh uvaževanja in pomoči vreden ali ne.

Neverjetno je dejstvo, da v dvajsetem stoletju še žive ljudje (gotovi vinogradniški krogi), ki z vso prepričevalnostjo trde, da tudi v teh razmerah viničarjem še pre-dobro gre.

Danes, ko 90 odstotkov viničarskih družin niti vsakdanjega, vsaj koruznega kruha, sredi najhujše zime nima, ko radi pomanjkanja kuriva in slabih stanovanj po krivdi gospodarjev-vinogradnikov toliko tisoč družin prezeba, gladuje in boleha, sedaj ko že tri mesece ni niti pare zaslužka bilo in gotovo še najmanj en cel mesec ne bo, sedaj bi morala biti pomoč v kakršnemkoli oziru viničarjem najbolj blizu. Pa morda nismo mi narod, nismo važen gospodarski činitelj v kmetijstvu, brez katerega si predvsem vinogradništva misliti ne moremo? Ali ni z ozirom na ta del prebivalstva in njega največjo socialno bedo povzročena obča gospodarska škoda, in baš gospodarska kriza vseh, ki so z viničarji v posredni ali neposredni zvezi? Ako bi vsaj obstajalo upanje na zboljšanje v doglednem času, ko se bo stalil sneg in bo viničar nastopil svoje poklicno delo v gorinah, bi še bilo. Toda tudi tega ni. Štiri mesece ni delal nič, zdaj bo pa delal in garal od jutra do večera po večini za 3—5 dinarjev dnevno. Sestradan, izčrpan od hude zime bo začel naenkrat zopet garati, in zopet zastoj. Vsi tisti, ki tako radi kritikujejo viničarje, naj izračunajo, kako se more preživeti številna družina če se štiri mesece v letu nič ne dela, ostale mesece pa pol zastoj.

Viničar mora vse trpeti, ker živ ne more v zemljo. Trpel bo pa še tako dolgo, dokler si s strokovno organizacijo ne bo utrl boljših časov in si za svoje težko delo priboril tudi pošteno primerno plačilo, od katerega se bo mogel primerno preskrbeti za čas ko nastopi zimska brez-

poselnost. Velike naloge čakajo ravno v tem nas viničarje same. Največja naloga je zaenkrat ta, da se združimo viničarji v strokovno organizacijo vsi do zadnjega, da doprinašamo žrtve za organizacijo, ki jih ona od nas terja, to je: redna članarina, da bo strokovna organizacija postala številčno in gmotno močna, nepremagljiva in kakor smo s samo močno organizacijo dosegli viničarski red, tako si moramo priboriti tudi večje plače. Ker je v tem oziru prizadet danes vsak viničar, zato naj tudi vsak pomaga po svoji moči odstraniti krivico!

Zato se bo vsak pameten viničar strokovno organiziral in se za bodoče na ta način zavaroval pred nesrečo in trpljenjem, kakršno je zadelo to zimo njega in njegovo družino. **Večje plače zahtevamo!**

Viničarske družine žde v teh hudih časih po svojih kočah in bajtah v mrazu, brez kruha, brez zaslužka in zastoj pričakujejo, da bi se kdo spomnil njihove bede in jim pomagal... Viničar, premisli si to in zapomni!

Pot.

Ljudstvo se probuja, postaja samostojno in hoče sodelovati vedno bolj in bolj v vseh panogah javnega življenja. Kolikor bolj ljudstvo kot celota raste, se razvija in kulturno zori, toliko bolj aktivno sodeluje v vsem kar se tiče njega, toliko bolj se zaveda vseh pojavov, ki obkrožajo njegovo življenje.

Tudi gospodarsko življenje postaja zadeva celote. Malo trgovstvo je nastalo vsled gospodarske neizobraženosti konsumentov, tovarna je nastala radi nenaprednosti obrtništva, — producentov, kapital je zavladal radi gospodarske nezrelosti ljudskih mas. Ljudstvo vstaja in se začinja zavedati neutemeljenosti in nepotrebosti gospodarske diktature posameznikov in prihaja do spoznanja, da bi moglo tudi ono kot celota voditi gospodarsko vršenje, seveda brez onega gona, ki je kapitalističnemu gospodarstvu lasten — profit.

Korak za korakom stopa proletarijat. Klic po združitvi je rodil podporna društva, je rodil strokovne organizacije, je rodil konsumne zadruge, kreditne zadruge, produktivne zadruge. Proletariat je vedno bolj in bolj ustvarjal lasten krog, izpopolnjen z gospodarskimi, kulturnimi, strokovnimi in političnimi organizacijami. Tako postaja proletariat vedno bolj sposoben za boj. Ni več v defenzivi, stopa v ofenzivo! Boj med posameznimi strujami sili posameznika do čimvečje aktivnosti in do čimvečje porabe energije. V tem boju se sile kristalizirajo, ustvarjajo se trdni kadri, ki jih čas ne bo prehitel in premostil.

A glavno je: Proletariat se pričinja zavedati, da bo dosegel kaj le v združenju sil, v umskem podvigu posameznika in v dvigu nivoja celote. To delo, to gibanje pa ni zabava. To gibanje je združeno s tisočerm drobnim delom. Z naporom in samoodpovedjo. Prvi boj, ki ga proletariat bojuje, je boj proti kapitalu, a drugi boj je še težji in ta boj je boj proti samemu sebi. In ta boj, ki ga vodijo kulturni, strokovni, zadružni in politični delavci je trdovraten, težak, požrtvovalen, dostikrat celo ne obetajoč uspeha. A gre naprej! Počasi gre, a gre gotovo. Počasi prevladuje v masi resnost, odgovornost do skupnosti in bodočnosti. In to je prava pot!

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

Jugoslovanska strokovna zveza.

Naše glasilo in pobiranje prispevkov.

Na eni zadnjih sej je načelstvo JSZ sklenilo, da izvede sklep zadnjih dveh običnih zborov glede »Delavske Pravice«. Odslej ne bo več člana katekoliki strokovne skupine JSZ, ki bi ne dobival in čital lista. Prostovoljna naročnina ostane le še za naše prijatelje, ki niso organizirani. Blagajnik skupin bodo začeli s 1. marcem pobirati celoten prispevek. Vsak organiziran član bo odslej imel od organizacije poleg drugih ugodnosti tudi list, ki ga bo prejemal vsak teden in bo s tem vsak imel veliko večjo zvezo z organizacijo kot doslej. To bo pozdravil gotovo vsak zaveden član JSZ, kajti vsak zaveden tovariš in tovarišica je že doslej imel list naročen. Nergali pa bodo tisti, ki so že doslej mogoče nergali in ne vedo, zakaj gre, ki niso pokretaši. Marsikdo ima doma več listov, med katerimi pa zastoj iščeš delavskega lista. Dolžnost odbornikov in zaupnikov, posebno pa blagajnikov je, da izpodbijajo vse morebitne pomisleke. List je steber organizacije; vse močne organizacije imajo obvezna glasila. Od 1. marca je »Delavska Pravica« eden od stebrov JSZ in glasilo krščanskih socialistov, organiziranih v Jugoslovanski strokovni zvezi. Blagajniki, zaupniki — pridno na delo v graditvi organizacije!

Blagajnik JSZ.

Mariborsko okrožje

To številko »Delavske Pravice« je uprava razposlala vsem članom JSZ. List mora vsak naš član brezpogojno sprejeti in s tem pomagati k razmahu našega glasila, kajti dobro se zavedamo, da bo le vsestransko orijentiran in izobražen delavec kos nalogam, katere nas v dogledni bodočnosti čakajo. — Prosimo, da vsi, kateri ste zaostali s članarino, isto čimprej poravnate ter v nadalje plačujete prispevke v naprej in sicer s posmrtnimskimi skladi člani Din 12, članice pa Din 11 mesečno. S tem je plačana tudi naročnina za list, kajti danes je delavcu potreben strokovni časopis kakor vsakdanji kruh. — Odbor.

Prevalje. Občni zbor strokovne skupine delavcev in nameščencev se bo vršil v nedeljo 10. marca ob 9 dopoldne v prostorih gostilne Niko Kristana na Fari. Dnevni red je običajen. — Tovariši, po-

sebno danes čutimo nujno potrebo močne delavske zaščite. Mnogo bojev in težav smo imeli v preteklem letu, a s pomočjo organizacije smo jih za nas še dosti ugodno prebrodili. Naša borba pa gre naprej vsak dan. Niti malo ne smemo popustiti. Da se važnosti in pomena svoje delavske, stanovske organizacije res v polni meri zavedamo, pokažimo s polnoštevilno udeležbo na našem običnem zboru. O celokupnem našem gibanju bo poročal zastopnik centrale iz Ljubljane. — Odbor.

Papirničarji

Medvode. Občni zbor strokovne skupine papirniškega delavstva se bo vršil v nedeljo 17. marca ob pol 8 zjutraj v Društvenem domu v Preski. Dnevni red kot navadno. — Težke borbe je bila naša organizacija v preteklem letu. Pa gredo še naprej in jih ne bo konec, dokler ne bo delavstvo dovolj močno. Prav je, da položimo račune in naredimo bilanco našega dela, se pogovorimo, kje smo zagrešili, kaj zamudili. Vedeti pa moramo tudi, kaj hočemo v prihodnje in kako bomo umerili naš korak. Tovariši, tovarišice! V interesu delavstva je tedaj, da se vsega dela organizacije aktivno udeležujemo in vsak po svoje doprinašamo k našim velikim skupnim ciljem. To zavest in voljo pa bomo dokazali s tem, da bomo vsi na občni zbor naše organizacije prišli z mnogo dobre volje, korajže in poguma za bodoče dni. — Odbor.

V upravni odbor »Pokojninskega in preskrbovalnega fonda« so za tekoče poslovno leto izvoljeni kot člani tovariši: Karol Pintar, Avgust Govše in Matevž Kajzar. Namestniki: Jože Trtnik, Valentin Škulj in Hugo Platzer. Upravni odbor bo v najkrajšem času začel z rednimi seji.

Tobačni delavci

Na pobudo Jugoslovanske strokovne zveze je bila te dni poslana ministru za finance in upravi monopolov od obratnih zaupnikov kratka spomenica v zadevi pravilnikov o plačah in pokojninah. Spomenica slove:

Dne 26. februarja 1929 je imel zbor delavskih obratnih zaupnikov v tobačni tovarni v Ljubljani svojo sejo. Po poročilu starešine in obratnih zaupnikov posameznih oddelkov o gospodarskem položaju tobačnega delavstva je bilo soglasno in z odobravanjem sklenjeno na enodušno zahtevo vsega delavstva predložiti Vam sledečo

SPOMENICO:

1. V tobačni tovarni v Ljubljani je zaposlenih 1080 delavcev in delavk. Pla-

če delavstva nikakor ne odgovarjajo cenam življenjskih potrebščin in so od vsega delavstva v državi med najnižjimi. Statistika kaže, da zasluži 746 ali 70 odstotkov delavcev tedensko 168 do 191 Din, 230 ali 21 odstotkov delavcev zasluži tedensko 192 do 215 Din, le 96 ali 9 odstotkov delavcev zasluži od 216 do 239 Din tedensko. Pri tem so upoštevane že tudi rodbinske in draginjske doklade. To delavstvo ustvarja državi letno milijonske dohodke.

2. Na številne prošnje in intervencije delavskih zaupnikov je razglasila uprava državnih monopolov dne 8. nov. 1928 »Pravilnik o delavskih kategorijah in plačilnem sistemu v tobačnih tovarnicah«, ki naj bi stopil v veljavo 1. januarja 1929. S tem pravilnikom se delavstvo v marsikaterih ozirih ni zadovoljilo in je sporočalo merodajnim činiteljem svoje želje in predloge za spremembo poedinih določb pravilnika. S tem pravilnikom bi se zgoraj pojasnjeno mezno razmerje delavstva v nekaterih ozirih še poslabšalo. S sklepom samostalne monopolne uprave z dne 29. decembra 1928 in z odobrenjem tega sklepa po g. ministru za finance z dne 31. dec. 1928, K. br. 540, pa je bila uveljavitev tega pravilnika odložena do 1. aprila 1929.

Spričo obrazloženega položaja želi delavstvo tobačne tovarne v Ljubljani:

1. Pravilnik o delavskih kategorijah in plačilnem sistemu v tobačnih tovarnicah naj dne 1. aprila 1929 gotovo stopi v veljavo. Delavstvo želi od uprave monopolov in visoke kraljeve vlade zboljšanje tega pravilnika, zlasti pa:

- da se osnovne dnevne mezde zvišajo vsaj za 20 odstotkov;
- da so dnevničarji, kar se tiče dobivanja prejemkov, izenačeni s polmesečarji in prejemajo tako mezdo razen nedelj tudi za praznike.

2. Uprava državnih monopolov naj čimprej izda pravilnik o pokojninah delavstva. Pred razglasitvijo naj zasliši delavske strokovne organizacije in »Delavske zbornice« za mnenje. Izdajanje tega pravilnika je bilo delavstvu že mnogokrat obljubljeno, a do danes se delavstvu ni prav nič preskrbelo za slučaj onemoglosti in starosti.

Delavstvo pričakuje, da bo našlo za te svoje želje tako pri upravnem odboru uprave drž. monopolov in pri g. ministru za finance polno razumevanje. Radi tega je tudi trdno uverjeno, da bo njegovim prošnjam v celoti ugodeno.

Zbor delavskih zaupnikov tobačne tovarne v Ljubljani.

Spomenico sta podpisali tudi obe strokovni organizaciji.

Na upravo monopolov je bila odpo-

slana prošnja za izredno podporo vsemu delavstvu tovarne v Ljubljani, ker je delavstvo te dni radi hudega mraza silno trpelo in je gospodarstvo uprave monopolov bilo zlasti v preteklem letu visoko aktivno.

Železničarski vestnik.

Popravlilo zakona o drž. prom. osobju. Nekateri listi so prinesli vest, katero sedaj raznašajo železničarji med svojimi tovariši, da se misli regulirati in izdati nov zakon za drž. prometno osobje, ali železničarsko pragmatiko. Te vesti so dosti prezgodnje in opozarjamo članstvo naj si ne dela s tem kakega upanja. Resnica je, da je temu vprašanju posvečena v železniškem ministrstvu velika pažnja, toda v prvi vrsti se mora popraviti preje zakon o civilnih drž. uradnikih in še le potem bi lahko mislili na popravilo našega zakona; tudi tedaj bo pa prvo vprašanje, ali bo zato zopet dovolj kredita, ker brez kredita se ne da uspešno in zadovoljivo vsaj deloma ugoditi železničarskim zahtevam. Ko bo pa ta zadeva dozorela in se bo v resnici lahko pričakovalo spremembe, bomo poročali.

Naš delavski pravilnik. Poleg drugih žel. strokovnih organizacij je tudi naša organizacija sprejela od Generalne direkcije državn. železnice osnutek novega pravilnika za železniško pomožno osobje. Odbor v Mariboru je na svojih sestankih in sejah temeljito preštudirati ta načrt ter sestavil primerne protipredloge. V glavnem bi bile smernice naših predlogov sledeče: Delavstvo se deli v kvalificirane, polkvalificirane in nekvalificirane delavce. Za polkvalificirane delavce naj pridejo v poštev vsi delavci, ki izvršujejo obrt brez ušnega spričevala, dalje delavci, ki delajo pri strojih (strok. pom. delavci), pomočniki rokodelcev, delavci, ki delajo v turnisih in delavci, ki vrše službo prevedenega osobja.

V čl. 20 predlagamo, da se priznavajo leta za stalnost že od 21. leta starosti (predlog predvideva 24 let) in po enem letu nepretrgane službe (v predlogu 3 leta). V napredovanje in v penzijo se mora šteti vsa železniška služba, kakor tudi delo v privatnih tovarnah.

K čl. 25 smo predlagali, da se odsotnost, po službeni potrebi, to je začasna ustavitev dela, plača s 50 % osnovne plače (v predlogu brez plače).

V predlogu se določa delovni čas dnevno 8 ur, ob sobotah pa 7 ur. Predlagali smo, da se v slučajih nepretrganega dnevnega dela dovoli primeren odmor za povzetje hrane; 1. maj naj se smatra za delavski praznik. Ob vseh

Atom:

Zaščita dela v srednjem veku.

(Delavska okrožnica papeža Leona XIII.)

»Ker je namreč preteklo stoletje uničilo vsa stara udruženja delavcev, in ni stopila na njihovo mesto nobena nova zaščita, ter so vse državne ustanove in zakoni izgubili vso prejšnjo versko podlago, zato se je polagoma tekem časa zgodilo, da so bili delavci brez pomoči in zaščite prepuščeni brezsrčnosti gospodarjev in neukročni dobičkaželjnosti konkurentov.« S temi besedami veliki papež utemeljuje svojo zahtevo, da treba nujno pomagati najbednejšim — delavcem. Stara udruženja, ki jih omenja kot zaščito delavstva v prejšnji dobi, niso bila nič drugega kot srednjeveški cehi. Ni moj namen, tukaj podajati celotno zgodovino cehov, tudi ne namerjam opisovati globoke vernosti, ki jih je prevevala, poudariti hočem le gospodarska načela in načela zaščite delavcev in dela sploh. Srednji vek v tem oziru gotovo ni bil temni, ampak zlati vek, na katerega bi zlasti delavec današnjih dni lahko gledal kot na izgubljeni paradiz, in od katerega se lahko še dandanes mnogo uči.

Vsako mesto (ki je bil rojstni kraj delavca v današnjem pomenu besede) je tvorilo zase samostojno, v sebi zaključeno celoto. Prebivavce je smatralo za veliko družino, za katerih dobrobit skrbeli je čutilo dolžnost prav tako, kakor čuti hišni oče dolžnost skrbeli za svoje. Ta skrb se ni raztezala samo na duhovno, ampak tudi na telesno življenje. V ta namen je urejevala oblast v interesu skupne koristi, primerno razmeram vsakega mesta, vsa proizvodnja, razdelitev in uporabo dobrin, kakor tudi njihovo ceno in prodajo. Da bi vsakemu priskrbela potrebno za hrano, obleko in stanovanje, so mesta skrbeli, da je bilo v njih zastopana vsaka obrt in so, dokler te ni bilo, poklicala rokodelce iz tujih mest pod

posebno ugodnimi pogoji. In da bi bil mestnim delavcem obstanek zagotovljen, so bili meščani dolžni naročati in kupovati le pri njih, ne pa pri zunanjih obrtnikih. Delavci so imeli tedaj v mestnem okolju izključno pravico izvrševati obrt in prodajati, s tem so takorekoč dobili pravico do dela, vsak delavec pa je imel tudi oblastveno zavarovano pravo do pravičnega plačila. Delo naj bi bilo trajna posest in enako kakor posestvo zvezano z gotovimi dohodki.

Pravica do dela je bila delavcem izrečno priznana kot pravica, dana jim od Boga in oblasti. Delo samo so smatrali kot službo splošnosti. In to službo je izročila občina raznim skupinam delavcev in obrtnikov, ki so bili med seboj združeni v samostojnih cehih. Kot član ceha je bil vsakdo enako dolžan delati in je imel tudi enako pravico do sadov dela. Vsak je moral delati osebno in tedaj ni bilo podjetnikov, ki bi samo leno živeli od dela drugih, v cehu so bili samo resnični delavci. Za bolnega mojstra je ceh oskrbel namestnika in le vdove so imele pravico izvrševati obrt s pomočjo delovodje.

Kakor pa naj bi vsak delal, enako naj bi po svojem delu tudi imel potem primerne dohodke. Izkoriščanje slabjših je bilo izključeno. Ne posameznik, ampak ceh je skrbel za sirovine. Priskrbovali so jih ali za to določeni člani ceha ali pa je bila vsem enako dana prilika, da si jo je mogel vsak sam oskrbeti. In če je kak član kupil več skupaj, je bil dolžan del iste prepustiti po lastni ceni tovarišem, kajti vsem naj bi bila dana možnost primerne preživljati se.

Da so proizvodi imeli prilično vsi enako ceno, je ceh določil plačo pomočnika in sploh vse razmerje med pomočniki in mojstri. Nihče ni smel drugim prevzemati delavcev ali sprejeti koga v službo, če je po krivici zapustil svojega mojstra, ali ga je le-ta po pravici odpustil. Tudi proizvodnja je bilo omejeno po načelu enakosti in pravičnosti. Vsak mojster je smel imeti le gotovo število vajencev in pomočnikov, ni jih smel izkoriščati prekomerno ali jih goniti na delo ponoči, ob nedeljah ali praznikih. Enako urejena je bila tudi prodaja proizvodov,

Cene proizvodov so bile natančno določene, enako način in čas prodaje. Posameznim je bilo prepovedano, da bi imeli več kot eno prodajalno in posamezni cehi so celo prepovedali, sprejeti delo od dolžnika kakega cehovskega člana, ali pa takemu dolžniku kaj dajati na upanje. Iz denarnega premoženja cehov so podpirali bolnike, vdove in sirote ter dajali predujme in na posodo potrebnim tovarišem.

Enako skrb kakor za delavce so imeli tudi za konsumente. Oblasti in cehi so šli pri tem drug drugemu na roko. Cehi so skrbeli za to, da so izvrševali in prodajali res dobro in trpežno blago in so v ta namen zahtevali od članov ne samo splošno strokovno izobrazbo, ampak so tudi natančno določili sirovino, ki se je smela uporabljati, in način obdelovanja. Pri nekaterih cehih je moral biti vsak izdelan proizvod preje pregledan in preizkušen, preden se je smel prodati. Posebno stroge so bile določbe glede cen in kakovosti živil. Stroga kazen je zadela vsakogar, ki bi se bil v tem ali onem oziru pregrešil zoper predpise svojega ceha.¹⁷

Vsakemu nepristranskemu opazovalcu mora biti jasno, da je bilo na ta način onemogočeno vsako dobičkolovstvo, brezobzirna konkurenca in izkoriščanje delavstva. Zato je povsem razumljivo, da je gospodarski liberalizem, katerega glavni smoter je brezmejn dobičkaželjnost, kakor hitro je prišel do moči, v prvi vrsti padel po cehih in zahteval njihovo odpravo. »Vsi zakoni, ki silijo rokodelce, da so združeni v cehih, ali trgovce, da se vedejo v zadrukah, morajo pasti,« piše Adam Smith.¹⁸ »Proč z vsem, kar omejuje gospodarsko svobodo, proč s cehi in trgovskimi združenji, proč z vsemi stanovskimi zvezami,« je klical znani Quesnay.¹⁹ S temi načeli se je odprla tista polozka pot, po kateri še dandanes padajo milijoni, pohojeni od srečnejših in zvitejših, na tla, po kateri je zazijalo kot nenasiten zmaj sovražstvo med ubožci in bogatini in se rodilo vse neizmerno socialno zlo naše dobe. Res je, ni možno iti nazaj v srednji vek, toda takrat veljavna načela zaščite delavstva in dela so kljub spremenjenim razmeram veljavna še dandanes.

